

Familien Fibiger og Øland

Svend Sørensen

Gården Øland i Harring kan føre sin historie helt tilbage i 1300-tallet. I denne artikel er hovedvægten lagt på årene 1909-54, da gården var ejet af familien Fibiger.

Familien Fibiger har sin oprindelse i Bøhmen, hvorfra tre brødre udvandrede til Danmark i den danske enevældes barndom i sidste del af 1600-tallet. De tre brødre var alle noget ved musikken: én var trommestager, en anden hofvioloncellist og en tredje hoftrumpeter. Sidstnævnte var gift tre gange og fik bl.a. en søn, der døde i 1782 som toldkontrollør i Aalborg. Toldkontrolløren havde en søn, som blev præst i Jetsmark nordvest for Åbybro. Denne præst blev i 1810 far til Peter Nikolaj Fibiger, der var præst i Harring-Stagstrup fra 1848 indtil sin død i 1880.

Da Peter Nikolaj Fibiger flyttede til Harring, lå præstegården for de to sogne lidt vest for Harring kirke. Gården hed Rosholm og blev nedrevet i 1919, da præstegården blev flyttet til Stagstrup. Nu er der en mindre ejendom af samme navn. Peter Nikolaj Fibiger blev udnævnt til provst, og han var en god ven af biskop P. C. Kierkegaard, en bror til Søren Kierkegaard. Ligesom P. C. Kierkegaard var Fibiger påvirket af Grundtvig, og Rosholm præstegård blev lidt af et samlingssted for den grundtvigske bevægelse. Således var det f.eks. provst Fibiger, der i 1865 hentede lægprædikanten Kirsten Larsdatter (Skov-Kirsten) til Thy, og følgen blev, at hun to år senere blev gift med amtsfuldmægtig Lomborg i Thisted.

Før Peter N. Fibiger flyttede ind på Rosholm, var han hjælpepræst i Ribe, hvor han i 1841 blev gift med stiftsprovstens datter, Julie Marie Frost, der var hans kusine. I ægteskabet blev der født syv børn, hvoraf de to første døde som spæde og én som 11-årig. I 1846 fødtes Emil Fibiger, der blev faderens efterfølger som præst i Harring-Stagstrup. Han havde forinden været præst i Skyum-Hørdum, og fra Rosholm præstegård flyttede han i 1896 til Falster.

Emil Fibiger fik i 1850 en lillebror, Peter Nicolai Frost Fibiger, der altså havde næsten samme navn som faderen. Han tog i 1866 præliminæreksamen fra Thisted Realskole, og tre år senere bestod han lærereksamen i København. Efter et par år som privatlærer i Hobro og på Samsø blev han i 1871 lærer i Vestervig på Lindahlsminde skole, hvor der senere blev indrettet skolemuseum. I 1875 blev Peter N. F. Fibiger lærer ved Årup skole og giftede sig med Nicoline Mathilde Friderichsen, der var datter af proprietær Friderichsen, Skaarupgaard i Vendsyssel. De fik 7 børn, hvoraf de to første døde som små. En datter, Julie Marie Fibiger, blev mor til Kaj Fibiger Jensen, der var præst i Vestervig 1934-66. Kun et af de overlevende børn fra Arup skole var en dreng. Det var den kendte politiker Vilhelm Fibiger.

Vilhelm Fibiger har i bogen „Min far var lærer” beskrevet sit hjem således:

„Arup skole var et meget gæstfrit hjem, og mange mennesker kom hos os. Mor var en meget glad og god

værtinde, der gerne ville se mennesker om sig. Jeg husker med stor glæde mange aftener, hvor far læste højt, og vi flokkedes om klaveret og sang de gamle fædrelandssange, og vi sluttede tit med at læse et andagtsstykke af Vilhelm Birkedal.

Far hørte til den gamle grundtvigske retning; han kunne derfor ikke med den radikale del: „de løbske grundtvigianere”, som far kaldte dem, og han kom aldrig med i de andelsforetagender, som der opstod i følge med denne bevægelse. Far passede sin skole og satte en ære i, at børnene fik lært noget.”

Vilhelm Fibiger

Christian Vilhelm Christoffer Fibiger blev født den 11. februar 1886. Allerede som 4-årig kom han i skole hos faderen. Senere kom han på den private realskole i Hurup, hvor han tog præliminæreksamen i 1901. På det tidspunkt var han faktisk indmeldt på latinskolen i Aalborg med henblik på at tage en matematisk studentereksamen med en efterfølgende uddannelse som ingeniør. Men sådan skulle det ikke gå - Øland kom i vejen.

I en alder af ca. 5 år blev Vilhelm Fibiger forevige i Thisted af fotograf Kjølbjæ.

Vilhelm Fibigers mor kom allerede som 16-årig tjenestepige til Øland, hvor hendes tante, frk. Hansen, var husbestyrerinde for ejeren C. M. Nyby. Frk. Hansen var husbestyrerinde for Nyby i 50 år, og det skabte nære forbindelser til C. M. Nyby, der blev tituleret som „Onkel Nyby” af familien Fibiger. For den unge tjenestepige blev tilknytningen til Øland forstærket af, at hendes forældre i 1868 rejste til Amerika med fem børn.

Efter Vilhelm Fibigers eget udsagn var det Nyby, der overtalte ham til at droppe planerne om at blive ingeniør og i stedet blive landvæsenselev på Øland. Uddannelsen som landmand blev derefter udbygget med et ophold på moderens fødegård, Skaarupgaard i Vendsyssel. Den unge Fibiger var også på Støvringgård ved Randers og havde i 1904 et ophold på Malling landbrugsskole.

I en alder af kun 19 år blev Vilhelm Fibiger i 1905 forvalter på hovedgården Øland. Christen Mortensen Nyby havde købt gården uden besætning i 1863 for 39.600 rigsdaler. Efter købet gik Nyby i gang med at restaurere og ombygge hovedbygningen på Øland, hvorimod avlsbygningerne var ret nyopførte efter en brand i 1851. Nyby havde været forvalter på Blidstrup og forpagter af Irup, så han var vant til store forhold, da han kom til Øland. Han blev kaldt „Kongen i Thy” og havde sæde i amtsrådet i ikke mindre end 39 år. I 1909 købte Fibiger Øland, og Nyby flyttede herefter til Thisted, hvor han døde i 1911, knapt 84 år gammel.

Da Vilhelm Fibiger overtog Øland, giftede han sig d. 27. maj 1909 med Astrid Anna Johanne Klindt Sørensen,

der kom fra gården Fredensborg ved Skanderborg. Det blev et udadventt ægteskab med kristendommen som et af de bærende elementer. Om sin religiøse baggrund har Fibiger udtalt sig i 1939 til Kristeligt Dagblad:

Den pensionerede lærer Fibiger med sit barnebarn, Steen Fibiger, på armen. Øland 1915.

Astrid og Vilhelm Fibiger med deres lille søn. Et billede fra julen 1915, optaget hos fotograf Scharline i Thisted.

„Jeg er iøvrigt opvokset i et grundtvigsk Hjem. Min Bedstefar var en levende grundtvigsk Præst, der kæmpede bravt mod Rationalismen. Mit personlige kristelige Gennembrud fik jeg, da jeg var 27 Aar gammel. Vor daværende Præst her i Sognet, Pastor Eriksen, nu i Rødby, den første Indremissionspræst her i Sognet, blev Redskabet for min og min Hustrus Vækkelse og Omvendelse.”

Vilhelm Fibigers brede kendskab til de forskellige religiøse miljøer har uden tvivl haft stor betydning for hans senere politiske karriere.

I 1914 blev Vilhelm Fibigers far pensioneret fra lærerstillingen i Årup, og der blev bygget et hus til forældrene lige øst for Øland. Byggesummen var 1500 kr. Moderen døde dog allerede året efter, mens den gamle lærer Fibiger holdt ud indtil 1926. Annekshuset til forældrene var ikke det eneste nybyggeri i 1914, idet der også

blev bygget en ny kostald. Øland blev på kort tid hjemsted for tre generationer, idet Astrid og Vilhelm Fibigers eneste barn kom til verden den 14. februar 1915 og fik navnet Steen Vilhelm Nyby Fibiger.

Inden Vilhelm Fibiger købte Øland, havde han aftjent sin værnepligt i Aalborg, men hermed var det ikke slut med militæret. På grund af 1. verdenskrig blev han i 1915 indkaldt til sikringsstyrken i Aalborg, og i de næste to år måtte han overlade den daglige drift på Øland til en svoger. Eftersom det dengang var sjældent at have præliminærexamen, så var den nybagte far næsten selvskreven til en plads i kasernens skriverstue. Det var ikke almindeligt, at sikringsstyrken havde logi på kasernen, så Fibiger havde lejet sig ind hos en familie i Nr. Uttrup. Her afleverede han så rugbrødet og rationeringsmærkerne, som han fik udleveret på kasernen.

Den unge Vilhelm Fibiger fortsatte med at forny avlsbygningerne, idet der i 1921 blev bygget en ny svinestald. Samme år solgtes 62 tdr. land til Thylands Udstykningsforening. På dette areal blev der oprette seks nye brug („Øland Mark”).

Øland bestod nu af 170 tdr. land, hvoraf de 25 var eng. Hartkornet var 14 tdr.

Som sin forgænger på Øland fik Vilhelm Fibiger mange lokale tillidshverv og blev i 1917 valgt ind i sognerådet på en upolitisk liste. Desuden var han i menighedsrådet og i flere faglige bestyrelser. Vilhelm

Fibiger var en værdsat taler, bl.a. ved Indre Missions møder, og denne udadventte virksomhed blev i 1920 kronet med en plads i folketinget. I bogen „Politisk Testamente” fortæller Fibiger, hvorfor han lod sig opstille:

„En stærk medvirkende årsag var, at der blev holdt et møde i Thisted missionshus, hvor et par talsmænd fra Kirkeligt Forbund meget kraftigt slog til lyd for på grund af Arboe-Rasmussen-sagen og den daværende radikale kirkeministers forsøg på at indføre ritualfrihed for præsterne og afskaffe præsteløftet, at der skulle vælges folk ind på Rigsdagen, der ville bevare de kristne traditioner i kirke og skole.

Jeg fortalte, at jeg var opfordret til at stille mig som konservativ kandidat, men havde sagt nej. Hele forsamlingen, uanset politisk anskuelse, rejste sig og opfordrede mig til at sige ja; det forandrede min

Øland 1915. Doktor Buus fra Hundborg bag rattet i sin bil – S3 – foran hoveddøren. Verset over døren læste Vilhelm Fibiger over en dør i Sverige og fandt det så smukt og træffende, at han lod det male på Øland. Ordlyden er: „Hvo intet ondt i Sinde har / hans Ind og Udgang Gud bevar / Men haver nogen ondt i Sind / Gid det gaar ud før han gaar ind.”

Høsten 1916. Tærskværket „Ny Øland” var et aktieselskab, som Vilhelm Fibiger var med til at starte. På den selvkørende Munktel lokomobil til venstre står Christoffer Vestergaard, der boede øst for Øland.

indstilling, og jeg sagde ja.”

Præsten N. P. Arboe-Rasmussen havde i skrift og tale gennem flere år taget afstand fra nogle af kirkens dogmer, bl.a. „jomfrufødslen”, og biskoppen nægtede at indsætte ham i et nyt embede i Vålse, selv om menighedsrådet havde indstillet ham. Arboe-Rasmussen blev i 1916 frifundet ved Højesteret for at have brudt sit præsteløfte, og der måtte vedtages en særlov, for at han kunne virke som sognepræst trods biskoppens protest. Konflikten fik stor betydning for de følgende års lovgivning, og dønningerne havde altså ikke lagt sig, da Vilhelm Fibiger blev opstillet som folketingskandidat af de konservative, men med bred tilslutning fra kirkelige kredse, som frygtede omvæltninger i folkekirken. Da han sagde ja til at lade sig opstille, havde han ikke drømt om, at der ville blive valg allerede i april måned.

Ved valget i april 1920 kunne vælgerne for første gang vælge mellem alle de kandidater, der var opstillet i hele amtet, og de var altså ikke tvunget til at stemme på en kandidat fra deres egen valgkreds. Fibiger hentede derfor mange stemmer i Hurup-kredsen, selv om han var opstillet i Thisted-kredsen. Som følge af den politiske uro i 1920 (påskekrisen) og Sønderjyllands tilbagevenden til Danmark blev der afholdt ikke mindre end tre folketingsvalg samme år. Fibiger blev imidlertid genvalgt til folketing i Thisted-kredsen både i juli og september, og det fortsatte valg efter valg, indtil han trådte ud af folketinget i 1957 og blev afløst af H. C. Toft. Med 37 år i folketinget er Vilhelm Fibiger et af de medlemmer, der har siddet længst i tinget som valgt i samme valgkreds.

Tre generationer på Øland i oktober 1916, da Vilhelm Fibiger var indkaldt til sikringsstyrken. Motorcyklen havde efter sigende svært ved at trække op ad Bjerget bakke.

Valget til folketinget betød en omvæltning i familien Fibigers liv. Rejsen mellem Thy og København var dengang en besværlig rejse på 14 timer, så allerede i 1920 anskaffede familien sig en lejlighed på Frederiksberg (Bakkegårdsallé 8). Her boede familien i folketingets åbningssemester, der dengang strakte sig fra oktober til påske. Den øvrige del af året tilbragte man på Øland. I slutningen af 30'erne skiftede adressen til Ordrupvej, og i 1940 blev lejligheden udskiftet med et hus i Gentofte (Adolphsvej 18). I de første mange år medbragte familien en tjenestepige fra Øland, når adressen blev flyttet til København.

Mens Fibiger var væk fra Øland, blev den daglige drift varetaget af forkarlen. Dette ansvarsfulde arbejde blev i nogle af de første år varetaget af Søren Jensen, der senere blev gårdejer i Ås. Fra 1929 helligede Vilhelm Fibiger sig helt og holdent det politiske arbejde, og Øland blev forpagtet ud til Jens Vestergård, der senere købte en gård i Sundby. Han huskes endnu kørende i sin H.G.F. (Fordvogn) - markerne var efter sigende knap så velkørende. I 1937 overgik forpagtningen til sønnen Steen Fibiger.

Der er bevaret en optegnelse over besætning og redskaber fra 1929, da Jens Vestergård overtog forpagtningen. På det tidspunkt var der 11 heste, 32 køer samt 64 ungkreaturer og kalve - dertil kom 8 søer og 92 svin. Af vogne var der 5 arbejdsvogne, en fjedervogn, en ponyvogn og en jumbe. Desuden var der bl.a. en 11 år gl. slåmaskine, to selvbindere samt en 6 år gl. tærskemaskine. Til såningen var der både en bredsåmaskine og en radsåmaskine. Der var også 4 radrensere (2 dobb.) og en

roeoptyger. Af andre ting kan f.eks. nævnes 5 plove, 13 transportspande og en rundsav.

Af optegnelsen fremgår det også, at der var en Fordson traktor. Den havde Fibiger købt i 1921, men den blev kun brugt stationært til bl.a. at trække kværn og tærskværk. Hvis det en sjælden gang var vindstille, kunne den også erstatte vindmøllen, der trak en dynamo.

Vilhelm og Astrid Fibiger omgiver de nyforlovede, Bodild Schwensen og Steen Fibiger. Øland 1935

Som politiker drev Vilhelm Fibiger det vidt. Han blev straks indvalgt i bestyrelsen for den konservative folketingsgruppe, hvor han var næstformand i årene 1928-40 og 1942-53. I perioden 1939-48 var han formand for Det konservative Folkepartis landsorganisation, derefter æresmedlem af hovedbestyrelsen. Fibiger

banede vej for mange politiske resultater, og han stod Christmas Møller så nær, at denne som politisk leder i 30'erne ikke traf afgørende beslutninger uden først at rådføre sig med Fibiger. I Dansk Biografisk Leksikon karakteriseres Vilhelm Fibiger som en politiker med „store formidlerevner, en mild omgangstone, særlige evner til at vurdere en politisk situations muligheder og forstå andres synspunkter.”

Landbrugskrisen satte for alvor ind i begyndelsen af 30'erne. Fibiger huskes for sin indsats for at skabe et politisk forlig om krisehjælp til landbruget. Aftalen var kontroversiel, fordi forliget blev indgået uden venstre af de konservative og SR-regeringen.

Begivenhederne omkring besættelsen 1940-45 bragte Vilhelm Fibiger ind i centrum af dansk politik. Ved dannelsen af samlingsregeringen den 10. april 1940 optog regeringen tre konsultative ministre fra henholdsvis venstre og konservative. Fibiger var én af de konservative og blev tilknyttet kirkeministeriet og socialministeriet. Ved rekonstruktionen af ministeriet 8. juli 1940 blev han kirkeminister, en post han besad indtil Telegramkrisen i november 1942, da de tyske myndigheder krævede hans afgang. Som landsformand for Det konservative Folkeparti gjorde man fra tysk side Fibiger medansvarlig for Christmas Møllers flugt til England et halvt år tidligere. Det talte heller ikke til hans fordel, at han havde stået i spidsen for Alsangen og havde nægtet at afskedige Kaj Munk.

Selv om Fibiger måtte træde tilbage som minister, var han ikke uden politisk indflydelse. I april 1943 blev han medlem af nimandsudvalget, som tog sig af vigtige politiske drøftelser, som ikke måtte komme offentligt frem i Rigsdagen. Efter bruddet med tyskerne den 29. august 1943 blev de konservative ministre interneret, således også Fibiger, der sad i Horserødlejren indtil i oktober 1943. Viggo F. Møllers bog „Seks uger i Horserød” giver et glimt af, hvor dybt et indgreb det har været i Fibigers personlige integritet at blive transporteret rundt på en lastbil som et andet kreatur. Om afrejsen fra Alsgades Skole til Horserødlejren hedder det:

„Der holdt en lang række lastbiler i skolegården, og langs den ene mur var opmarcheret en deling SS-soldaten

Da vi fra den øverste sal var blevet suppleret med lige så mange fra den underste, var vi vel op mod hundrede, som blev beordret op på vognene, hvor der var stillet en række tværbænke. Vi blev anbragt to og to, og på hver side af os blev der sat en soldat yderst på bænken. Vi var solidt bevogtede skal jeg love for. Jeg kom til at sidde ved siden af Gunnar Engberg, og overfor os havde vi overrabbiner dr. Friediger og Hal Koch. Helt henne i Vognens bageste ende kunde vi se Fibiger, som havde fået en meget yderlig plads med benene ud over bagsmækken. Flere gange på turen så det ud som om han var ved at falde af. Men han nåede dog velbeholden med til vores Bestemmelsessted.

Og det var altså Horserød.”

Det skulle dog vise sig, at Fibiger vænnede sig til de fremmedartede forhold i lejren. Det fremgår af en tale, som er bevaret på bånd fra en elevaften i 1961 på Kolonien Filadelfias Diakonskole. Fibiger var i øvrigt formand for Filadelfias bestyrelse 1948-69. I talen kommer han bl.a. ind på, hvordan mange opfattede ham:

„Jeg kan forresten sige, at deroppe i Horserød, det forløb egentlig helt fornøjeligt. Der var jo mange mennesker og mange kendte mennesker, og vi havde det egentlig så godt. Vi var under samme vilkår og under samme forhold. Det er jo egentlig underligt - at der var mennesker af alle typer, skuespillere, journalister, folk, som man jo tænkte om, at de er så langt ude, at dem kan man vel ikke sådan have noget at gøre med. Og de så på mig: Han er vist en storsnudet karl, ham der han er jo indremissionsk, og ham kan vi vist ikke have noget med at gøre. Men efterhånden, som vi kom til at tale sammen, så var det egentlig mærkeligt, - ja, mennesker er ens, har de samme vanskeligheder, de samme ting at tænke på og tale om. Jeg fik mange udmærkede samtaler med disse mennesker, så det blev ligefrem til venskab.”

I befrielsesregeringen, der sad til 30. oktober 1945, var Fibiger minister for handel, industri og søfart. Det var en vanskelig opgave, fordi mange forventede en hurtig afvikling af besættelsens restriktioner. Senere, fra 1950 til 1953, var Fibiger medlem af folketingets præsidium, og han sad i den kommission, der forberedte ændringen af grundloven i 1953. I de fleste af sine år i folketinget var han desuden medlem af Statens Jordlovsudvalg.

Under krigen havde Fibiger den sorg at miste sin kone, der døde i 1941. Christmas Møller holdt begravelsestale, da hun blev begravet i Haring. Astrid Fibiger blev af Thisted Amts Avis omtalt som „et sjældent Menneske”, og Albert S. Bornerup skrev i sit mindeord bl.a.: *„Hun sparede aldrig sig selv, men gav sig villigt og glad til Tjenesten, bl.a. mindes jeg Fru Fibigers store Indsats i Sommerlejr-Arbejdet paa Vildsund Strand, hvor Fru Fibiger Aar efter Aar trak det store Læs.”*

I 1942 giftede Vilhelm Fibiger sig med Esther Hvidberg, der var født på Gl. Holtegård i 1894. Hun havde tidligere været privatlærer for Steen Fibiger.

Efter sin udtræden af folketinget i 1957 kom Fibiger jævnlige tilhørerlogen. Da loven om Hanstholm Havn blev vedtaget i 1960, vakte han opmærksomhed ved at rejse sig op. Det var en forståelig handling, for havnen var én af Fibigers mærkesager, og den havde fulgt ham gennem hele hans politiske liv.

Nogle år efter sin udtræden af folketinget flyttede Fibiger til Hattensens Allé. I 1975 mistede Fibiger sin kone og flyttede året efter til plejehjemmet

Ingeborggården på Frederiksberg. Vilhelm Fibiger døde den 27. marts 1978 på Frederiksberg, hvor der blev holdt en mindesammenkomst. Hans urne blev i stilhed begravet i familiegravstedet på Haring kirkegård. Det skete efter Fibigers eget ønske, og det var i øvrigt kirkegårdens første urnebegravelse.

Steen Fibiger

Steen Fibiger var kun fem år gammel, da hans far blev indvalgt i folketinget. Det kom til at præge hans opvækst. Skolegangen startede således i København, i 1. klasse på Østersøgades Gymnasium, der altså på trods af navnet havde en folkeskoleafdeling. Når familien boede i Thy, fik Steen privat undervisning på Øland af forskellige studerende. Som 11-årig kom han på Stenhus Kostskole i Holbæk, hvor han tog realeksamen i 1931.

Efter endt skolegang tjente Steen Fibiger på Thyholm hos Chr. Ogdgård på Smerupgård og derefter på en gård ved Slangerup. I 1933 blev han indkaldt til flyvetropperne i Kastrup, hvor han blev uddannet som telegrafist. Dengang var lufthavnen i Kastrup først og fremmest militært område, idet der kun var én daglig, civil ruteforbindelse til Hamburg.

Far og søn får sig en hyggestund i haven på Øland, ca. 1927.

Svigerfamilien på besøg i 1939. På selvbinderen sidder forkarlen Ejner Dybdahl, og Steen Fibiger sidder på traktoren. Stående er det fra venstre Reinholt Schwensen, Karen Schwensen, Bodild Fibiger (f. Schwensen) og Ingeborg Schwensen.

Da soldatertiden var overstået, virkede Steen Fibiger ved landbruget i England i trekvart år, før han kom på Haslev Landbrugsskole. Derefter vendte han tilbage til gården ved Slangerup, nu som forvalter. Den følgende tid var Steen Fibiger bestyrer i Ballerup, hvor Statens Jordlovsudvalg drev „statsgartneri”, som skulle forsyne København. På et tidspunkt havde han opsyn med syv ejendomme, som staten havde opkøbt for at udstykke til gartnerier.

Den 1. april 1937 forpagtede Steen Fibiger sin fødegård Øland, og den 23. juli blev han gift med Bodild

Schwensen fra Holte. Hendes far var revisionschef i generaldirektoratet for postvæsenet, og moderen var lærer ved Holte højere Almenskole. Da de nygifte flyttede ind på Øland, var der et stort hushold. Foruden en gift fodermester og en gift husmand var der en forvalter, 6 karle og 3 piger. Besætningen bestod af ca. 100 svin og omkring 120 kreaturer, heraf en tredjedel malkekøer. Samme år blev der indlagt elektricitet på Øland, men kun i form af „kraft” til el-motorer.

Steen Fibiger sammen med Chr. Torpe, der i 1941 besøgte Øland i egenskab af redaktør for bladet „Landet”. Han blev en kendt stemme i Danmarks Radio og besøgte også Øland i forbindelse med folketingsvalget i 1947. Ved den lejlighed blev der lavet optagelser til radioen. Torpe (1893-1958) var i øvrigt født i Hørsted.

Ud over det traditionelle landbrug interesserede Steen Fibiger sig for frøavl og andre dyrkningsmæssige eksperimenter. Han har avlet meget rapgræs på Ølands jorder, og under krigen blev der dyrket gulerødder og sågar hamp, der dengang kunne dyrkes på lovlig vis. Hampen blev bundet i neg og sendt til Esbjerg Tovvarefabrik. Århus Oliemølle tog sig af gulerødderne, hvis saft blev brugt til vitaminisering af margarine.

Den tyske besættelse 1940-45 fik afgørende betydning for Steen Fibiger, der engagerede sig stærkt i

modstandsbevægelsen. På det tidspunkt var han formand for Sundby Andelsmejeri, der havde én af egnens førende nazister som bestyrer. Det gav selvfølgelig anledning til en noget besynderlig samarbejdssituation omkring mejeriet.

Efter befrielsen i maj 1945 havde Steen Fibiger ansvaret for oprydningen i tyskernes fæstning i Vust og Bulbjerg. Den 9. juni samme år var han blandt de 250 repræsentanter for modstandsbevægelsen, der under ledelse af Frihedsrådet mødtes i Odense. Et af resultaterne af mødet var beslutningen om at oprette et statshjemmeværn - i starten organiseret som hjemmевærnsforeninger og fra 1949 som Hjemmeværnet. Som formand for hjemmевærnsforeningen i Thisted amt deltog Steen Fibiger i landsledelsen, hvor han var med til at udforme grundlaget for det kommende statshjemmeværn. Han havde den tilfredsstillelse, at 500 af hans 550 medlemmer i Thisted amt meldte sig ind i Hjemmeværnet. Selv sagde han i første omgang nej tak til en opfordring om at blive kompagnichef. Men da man besluttede at dele området, accepterede han at blive chef for Vildsund-kompagniet.

Tjenestefolkene på Øland havde hængt flag op i gårdsleddet den 5. maj 1945.

Besættelsestiden gik imidlertid hårdt ud over Steen Fibigers helbred. Der var især tale om resultatet af et ufrivilligt ophold på en kirkegård, hvor han måtte holde sig i skjul en kold vinternat sammen med to engelske flyvere, der var sprunget ud med faldskærm. Englænderne blev holdt skjult på Øland, før de via Frederikshavn blev sendt til Sverige. Efter denne nat blev Steen Fibiger ramt af infektioner, der aldrig fortog sig helt, og organismen havde især svært ved at tåle det høje saltindhold i den thylandske luft. Det var hovedårsagen til, at familien Fibiger flyttede fra Thy.

Da Steen Fibiger i 1948 købte Øland af sin far, erhvervede han samme år 2/3 af Sindrup Vejle, i alt 325 tdr. land, som blev brugt til dyrkning af korn og rapgræs. Familiemæssigt skete der også forøgelse, idet ægteparrets fire børn alle er født på Øland: Kirsten (1939), Gitte (1942), Peter (1946) og Ole (1953). Det blev ikke til en politisk karriere på linje med faderens, men Steen Fibiger var dog kandidat for de konservative i Lemvig-kredsen i 1945 og 1947. Desuden var han medlem af menighedsrådet og 12 år i sognerådet for Harring-Stagstrup kommune, hvor han var indvalgt på en upolitisk liste.

Øland havde under Steen Fibigers ledelse ord for at være et godt tjenestested. Ifølge hans eget udsagn blev han beskyldt for at være lidt påholdende med lønnen. Til gengæld blev der tænkt på tjenestefolkenes trivsel.

Steen Fibiger solgte i 1954 Øland til ejeren af Koldbygård, der året efter videresolgte til Robert Christensen. (I 1959 overtog direktør i M. Brüel Øland, der i 1989 blev solgt til Chr. Pedersen, Skjoldborg). Fra Øland flyttede familien Fibiger til gården Ruhedal i Gyrstinge sogn ved Ringsted. Gården er især kendt for, at den i 1800-tallets begyndelse var hjemsted for forfatterinden Thomasine Gyllembourg. I 1981 flyttede ægteparret Fibiger til Sorø. Her bor Steen Fibiger fortsat, efter at han i 1988 mistede sin hustru.

Tjenestefolk

I forbindelse med udarbejdelsen af denne artikel var et dusin tidligere tjenestefolk forsamlede i februar 1998 for at give deres bidrag til skildringen af livet på Øland. De havde alle haft ansættelse i kortere eller længere tid i perioden 1937-54. Resultatet af dette møde fremlægges her, men det er selvfølgelig ikke muligt på dette grundlag at give en tilbunds gående skildring af arbejde og fritid på Øland.

Det er karakteristisk for tjenestefolkenes udtalelser, at Øland var et lille, selvstændigt samfund. Der var så mange mennesker på gården, at der ikke var behov for at søge adspredelse andre steder. Det ville også være besværligt, eftersom man kun havde cykler som transportmiddel. Et godt kammeratskab var fremherskende, og der blev lavet mange „skåsstykker”. Om aftenen var folkestuen samlingspunktet. Her spiste man også ved det lange bord med fast bæk. Som noget specielt huskes det, dengang nogle karle og piger var ude at sejle i voldgraven, og båden kæntrade!

Det var ikke kun folkene, der havde det godt med hinanden. Også til familien Fibiger var der et godt forhold. For eksempel blev der hver onsdag afholdt en „indeaften”, hvor folkene blev inviteret ind i privaten. Det var en gensidig aftale parterne imellem, at der ikke blev lavet

andre aftaler denne aften. Der blev lavet håndarbejde, mens Steen Fibiger læste højt, og der blev sunget, leget og drukket kaffe. Trygve Gulbrandsens romaner „Det blæster fra Dødningsfjæld” og „Bag dem synger Skovene” nævnes i den forbindelse som eksempler på oplæsning.

Øland i sidste halvdel af 1940'erne.

Hver sommer blev der desuden arrangeret havefest en søndag eftermiddag, hvor tjenestefolkenes forældre kom på besøg. Så blev der holdt taler og drukket kaffe. Voldstedet blev vist frem og den skjulte guldskat omtalt. Gæsterne fik også et indblik i gårdens drift. I 1948 vakte det opsigt, da der på gårdspladsen blev demonstreret en helt ny traktor (John Deere). Gården havde dog tidligere rådet over en traktor, en førkrigsmodel på jernhjul.

Høstfesten var også noget særligt. I 1946 var der f.eks. arrangeret en bustur, hvor højdepunktet var en rundvisning i de tyske kanonstillinger i Hanstholm. Festen sluttede selvfølgelig på Øland, hvor der blev serveret kyllingesteg og is, og som vanligt ved høstfesten have Bodild Fibiger forfattet en sang til lejligheden.

Øland er bygget op, som det er gængs for en herregård i Danmark. Hovedbygningen ligger som et trefløjet anlæg, og i passende afstand derfra er avlsbygningerne placeret. Vilhelm Fibiger rådede over midterfløjen, mens Bodild og Steen Fibiger boede i østfløjen, hvor der også var folkestue og et pigekammer. I vestfløjen var der pigeværelser og vaskehus. Hen over loftet kunne man bevæge sig fra den ene fløj til den anden.

Efter Astrid Fibigers død i 1941 havde Vilhelm Fibiger ikke længere brug for den store midterfløj. Han valgte at tage permanent ophold i København, og Bodild og Steen Fibiger kunne tage midterfløjen i besiddelse. Det betød en forandring i husførelsen, idet der ikke længere blev ført to husholdninger i sommerhalvåret.

Mens der endnu var to husholdninger, var der som regel fire tjenestepiger på Øland. I midterfløjen var der en stuepige og en kokkepige, og det blev opfattet som lidt „finere” at arbejde her. Stuepigen var klædt i blåt og hvidt om formiddagen og i sort og hvidt om eftermiddagen - da bar hun også kappe som hovedbeklædning. Stuepigen arbejdede udelukkende for herskabet i midterfløjen. I Astrid og Vilhelm Fibigers sidste fem år på Øland havde de Anna Riis som medhjælp. Hun kom senere på seminarier og blev lærer i Vestervig.

I slutningen af 30'erne var Astrid Fibiger allerede ramt af sygdom, og det var stuepigens arbejde at give hende morgenmad på sengen. Pigerne stod op kl. 7 og begyndte at forberede morgenmaden i midterfløjens køkken, hvor de selv spiste. Efter morgenmaden skulle huset gøres i stand, altså støvsuges, tørres støv af, redes senge m.v. Det var også pigernes arbejde at passe blomsterhaven. Den øvrige

have og parken blev passet af en havemand. I flere år var det Niels Mikkelsen og senere Anders Tobiasen fra Koldby.

Frokosten kl. 12 skulle forberedes og derefter serveres (der blev altså ikke spist varm mad som i folkestuen). Om eftermiddagen var der tid til lidt mere fredelige sysler som f.eks. at stoppe tøj. Når Vilhelm Fibiger var på Øland, blev der serveret eftermiddagskaffe - ellers nøjedes fru Fibiger med en kop te. Den varme aftenmad skulle herefter tilberedes. Pigerne i midterfløjen kom ikke i folkestuen, men sommetider blev de inviteret ind i privaten om aftenen. Man sagde De til herskabet, der imidlertid sagde du til tjenestefolkene.

Når der kom gæster, var der selvfølgelig ekstra travlt. Det startede helt ude på gårdspladsen, hvor det var stuepigens arbejde at lukke bildøren op for gæsterne. Omgangskredsen bestod af folk fra andre store gårde, bl.a. Tøttrupgaard, Tandrup og Vestervig Overgaard.

I sidefløjene var der arbejde til en kokkepige og en „bittepige”. Kokkepigen skulle først og fremmest sørge for mad til syv karle samt et par daglejere. Uden nutidens mange hjælpemidler var det et krævende arbejde. Der var ikke tid til at sidde med ved bordet i folkestuen, og kokkepigen og „bittepigen” måtte sidde på køkkenbordet, hvis de ville have sig et hvil.

Kosten afveg ikke meget fra det, der var gængs på gårdene dengang. Men portionerne var større end de fleste steder. Om lørdagen var der ofte øllebrød og pandekager på menuen. Det var imidlertid ikke populært, når der blev serveret plukfisk (opstuvete kartofler med fisk). På den anden side var det heller ikke så nemt at lave om på kostvanerne. Engang blev der serveret rødbedebøf, men så forlod karlene bordet.

Smagsløgene kunne også forstyrres på anden vis. Engang måtte en kokkepige sammen med Bodild Fibiger tømme sulekarret for flæsk efter en hel so, der var uspiselig, fordi den var fodret op med fisk på Vildsund Strand. Kødet blev begravet i dølgsmål. Når det gjaldt fjerkrækød, så var Øland selvforsynende med høns og ænder.

*Ant mand H. Egedorf, Thisted
24/59. Hennielle Egedorf.*

Vilhelm Fibigers gæstebog findes i kopi på Thisted Museum. Den dækker perioden 1912-50, og som det kan ses, besøgte amtmanden og hans kone Øland i sommeren 1939.

„Bittepigen” måtte finde sig i at blive kostet rundt med. Hun redte bl.a. karlenes senge, hvor der engang imellem skulle skiftes sengehalm. Halmen blev ved den lejlighed rystet grundigt med en fork for at undgå at få fingrene i en mus. At skrælle tre spandfulde kartofler hørte også dagligdagen til for „bittepigen”.

Da Bodild og Steen Fibiger omkring 1942 flyttede over i midterfløjen, blev den nyindrettet. Tidligere var der en lang gang langs sydturen, men den blev nu lagt på tværs af huset, så sollyset blev bedre udnyttet. Man bevarede spisestuen og dagligstuen (den røde stue), hvorimod den pæne stue (den gule stue) blev inddraget, så der kunne indrettes børneværelse, kontor og badeværelse.

Før Steen Fibiger overtog forpagtningen, havde der været folkestue i vestfløjen. Han indrettede imidlertid folkestue i østfløjen, men da han flyttede ind i midterfløjen, blev der lavet en ny folkestue i vestfløjen. Ved siden af blev der indrettet en dagligstue med bogreol og radio, og her kunne tjenestefolkene hygge sig, når de var klædt om. Midterfløjens køkken havde altid været i enden af vestfløjen, men nu blev hele Ølands kostforplejning styret herfra.

Søren Rose ved de nye håndvaske, der blev installeret i 1941.

Dengang var det ikke almindeligt, at karlene havde så gode hygiejniske forhold.

I østfløjen blev i 1947 indrettet moderne værelser med centralvarme og bad til karlene. Ombygningen gjorde, at tjenestefolkene fik mønsterforhold i sammenligning med tidens standard. Tidligere kunne det som andre steder være svært at holde de små „husdyr“ ude. Én af pigerne fortæller blandt andet, at hun har prøvet at slå en rotte ihjel om natten (Åh så røj æ var!).

Oprindelig var karlekamrene i nordenden af kostalden. Da Bodild Fibiger blev frue i huset, fik hun ret

hurtigt halmen i sengene erstattet med tangmadrasser. Disse madrasser sugede dog fugten til sig, så det var ikke nogen varig forbedring, i stedet blev der bygget fire rum bag hestestalden. I disse karlekamre kunne der sove to karle i hvert kammer. Lugten fra hestene kunne selvfølgelig ikke lukkes ude, og lugten af akkumulatore var også karakteristisk. De var i et rum ved siden af og blev ladet op ved hjælp af en vindmølle. I 1946 blev denne opgave overdraget til Thy Højspændingsværk, og møllen blev taget ned.

Logiet i hestestalden var udstyret med en kakkelovn, der var anbragt i væggen mellem to kamre. Engang lykkedes det karlene at vælte kakkelovnen, hvilket selvfølgelig var ubehageligt at skulle meddele husbond. Der faldt dog ikke brænde ned af den grund. Efter episoden fik én af karlene oven i købet lov til at låne Steen Fibigers bil til Thisted.

Tjenestepiger i København

Et ophold på Øland betød for nogle af pigerne en ekstra oplevelse i form af et ophold i København. Sinne Toftdahl Olesen (f. Kusk) kom som nykonfirmeret til Øland i 1937, og i 1940 blev hun spurgt, om hun havde lyst til at tage med til København. Som 17-årig var det en spændende udfordring, man ikke sagde nej til. Fibiger besøgte derefter forældrene i Gærup og fik tilladelse til at tage deres datter med.

Turen til København foregik i bil. Først gik turen til Skanderborg, hvor de rejsende overnattede hos Astrid Fibigers søster. Næste dag kørte de over den ret nye lillebæltsbro og videre med færgen over Store Bælt.

For den unge pige blev de næste par år en uforglemmelig oplevelse. Det første år var præget af Astrid Fibigers sygdom. Hun var sengeliggende en stor del af tiden, og det var Sinnes opgave at pleje hende. Efter Astrid Fibigers død i 1941 stod Sinne alene for

husførelsen. Hun var ikke henvist til køkkenet, men spiste i stuen sammen med Fibiger. Efter morgenmaden læste han op af en andagtsbog og sluttede af med at synge et vers. Han huskes for sin gode sangstemme.

Fibiger tog flere gange sin tjenestepige med på Christiansborg, hvor hun blev vist rundt. Hun var også med til flere kirkeindvielser og til forestillinger i Det kgl. Teater, hvor Fibiger fik tildelt fribilletter. Ved sådanne lejligheder blev hun præsenteret som en ven af huset. Søndag formiddag var hun med, når han gik til gudstjeneste i Messiaskirken. På vejen hjem købte han søndagsavisen og „basser“ til kaffen.

Sinne Kusk modtog i februar 1942 dette takkebrev fra Christmas Møller, fordi hun havde strikket vanter til ham.

Huset på Adolfsvej var ikke præget af det politiske i særlig høj grad, selv om Sinne har serveret for Christmas Møller mange gange. Han elskede brasede kartofler, og hun lod sig overtale til at strikke et par vanter til ham. Som venner af huset huskes desuden Københavns biskop Fuglsang-Damgaard og landstingsmand Johs. Krarup.

Da Fibiger i 1942 giftede sig med Esther Hvidberg, var beskeden den, at Sinne skulle gøre tingene, som hun plejede. Sådant var det ikke helt, da Asta Langballe (f. Nielsen) i 1943 blev pige i huset. Hun mærkede tydeligt, at der var kommet en frue i huset. Asta havde haft ansættelse på Øland 1937-42 og var derefter på højskole. Hendes ophold i København blev præget af de urolige tider.

I kælderen i huset på Adolfsvej var et rum uden vinduer indrettet som beskyttelsesrum, og det var ret ofte i brug, når der var luftalarm. Om morgenen den 29. august 1943 var det Asta, som lukkede op for de tyske soldater, der bevæbnet med maskinpistoler var kommet for at hente Fibiger.

Efter at Fibiger var afhentet, dukkede imidlertid endnu en lastbil op, og soldaterne troede ikke på, at Fibiger allerede var afhentet. De ledte i hele huset, og Asta måtte vise dem kælderen, hvor de bl.a. skrabte med deres maskinpistoler i en bunke koks for at se, om der skjulte sig nogen. Det var en særdeles ubehagelig oplevelse, fordi der hele tiden var nogen, der pegede på hende med en maskinpistol.

Mens Fibiger var interneret, fik han smuglet en seddel ud af lejren til Esther Hvidberg, som han bad om at skaffe ham noget skrå. Det skulle sikkert dæmpe trangen til de elskede cigarer, som det var svært at komme i besiddelse af.

I 1944 kom Asta Langballe til at arbejdede på Diakonissestiftelsen, hvor Fibiger boede under dækningsnavnet direktør Frederiksen. Ole Bjørn Kraft boede her også og agerede blind mand med armbind og stok. I en periode var det Asta Langballes opgave at bringe post til Fibiger, og hun havde også opsyn med hjemmet i Gentofte.

I stald og mark

I stalden arbejdede fodermesteren og hans medhjælper. Fodermesteren blev slet og ret kaldt mester. Da Chr. Knudsen kom til Øland i 1937, blev de 38 køer malket

med hånd. Det tog hver gang et par timer, men året efter holdt malkemaskinen sit indtog i stalden. Så kunne fodermesteren selv klare malkningen, og medhjælperen begyndte først klokken syv.

Om sommeren stod fodermesteren op kl. 4 for at hente køerne i marken, så han kunne være færdig med malkningen, når mælkekusken kom kl. halv syv. Om vinteren kunne han sove indtil klokken 6. Når køerne ikke var på græs, skulle de fodres efter malkningen. Efter udmøgningen var der inden middag tid til mere forefaldende arbejde som oprydning og reparationer. Fodermesteren havde lang middag, hvor der var tid til en middagssøvn. Han fik kaffe klokken 14.30 og gik derefter i gang med at røgte og senere malke. Efter krigen var der en gift fodermester, der boede i annekshuset, og hans kone hjalp til med malkningen.

Lidt spas kunne der også blive plads til i marken. Her er det havemanden Niels Mikkelsen (Nille), der står på hovedet mellem gulerødderne. Øland ca. 1943.

Kostalden var indrettet med tre rækker båse, hvoraf de to var med fodergang. Den 3. række bestod af lidt mindre båse til kalve og ungkreaturer. I nogle år blev der fra Vejlerne indkøbt ca. 20 kvier, som blev fodret hele vinteren og videresolgt om foråret som kælvekvier. I enden af stalden var der malke- og vaskerum samt roekammer. Vest for stalden var der et fritliggende hus til brændsel og cykler. Mange ungdomsminder knytter sig til dette hus, hvor man om aftenen mødtes, hvis nogen havde været i byen.

Karlene stod op, så de kunne være færdige med at strigle og fodre hestene inden morgenmaden kl. 7. Efter spisningen i folkestuen kom Steen Fibiger og holdt husandagt - han læste et stykke fra en andagtsbog og sluttede med Fader Vor. Derefter gav han instrukser om formiddagens arbejde.

Klokken 11.30 spiste karlene i folkestuen, og de fik kaffe kl. 12.50, før de igen tog i marken. Det skete dog først efter, at karlene havde fået nye anvisninger på, hvad der skulle gøres. Engang kom denne fremgangsmåde lidt bag på et par nyansatte karle, der fortsatte med at køre roer, som de havde gjort om formiddagen. Men de lærte hurtigt den nye arbejdsgang.

Markerne blev efter krigen drevet i 6 marksdrift med korn i tre marker, græs i to og roer i den sidste (mest kálroer og runkelroer). Der var byg i de to kornmarker, mens den sidste blev tilsået med havre, blandsæd eller hvede. Desuden var der frøafgrøder imellem som rødsvingel, rapgræs, hundegræs og roefrø.

Trækkraften i marken blev leveret af tre-fire spand belgiske heste - desuden var der på gården et par unge heste eller plage. Den førromtalte traktor på jernhjul var en éncyndret Lanz-bulldog, der gik på dieselolie og blev startet ved opvarmning af glødehovedet med en blæselampe. Det var en stor, tung maskine, der en efterårsdag lige kunne trække en tofuret plov. Ellers blev den brugt til at trække harver og i høsttiden en selvbinder.

Kirsten Fibiger (født 1939) får en køretur af fodermester Harald Andersen, der var på Øland i syv år.

Indsamlingen af oplysninger til denne artikel førte til, at Steen Fibiger inviterede sine tidligere tjenestefolk og deres ægtefæller til kaffe på Vilsund Strand den 2. august 1998. Over 60 tog imod invitationen, hvoraf den yngste var 65 og den ældste 90 år gammel. Det blev en oplevelse for mange, ikke mindst for Steen Fibiger og tre af hans fire børn. Før sammenkomsten i Vilsund besøgte familiegravstedet på Harring kirkegård, hvor Steen Fibiger (t.v.) ses i samtale med Johs. R. Nielsen.

På den tid blev det første skår høstet for med le og bundet op i hånden.

En del af markarbejdet var at køre ajle og møg ud. Møddingen lå midt på gårdspladsen uden bund og afløb. Den var omgivet af en mur, for at den ikke skulle skæmme for meget. - Hvis det blev for slemt med flueplagen i sommervarmen, så gik vi en tur med det nyopfundne DDT-pulver, fortæller Peter Dahlgaard Jepsen, der kom til Øland som landvæsenselev i 1946. I parentes bemærket så blev stoffet dengang opfattet som et vidundermiddel, der et par år senere indbragte opfinderens Nobelprisen.

Om vinteren stod karlene og tærskede fra gulv til gulv i laden. Der var et stort 24 tommer tærskværk (Nordsten), trukket af en 10 hk el-motor. I 1946 blev der anskaffet en ny transportør på en halv snes meter. Det var en stor „forletning”, når halm eller neg skulle højt op. Kornet blev i sække båret op på kornloftet over hestestalden. Efterhånden blev kornet igen båret til kværnen i den anden ende af laden.

Flere af de unge karle var ansat som landvæsenselever. Det var en uddannelse, der var oprettet af Det kgl. danske Landhusholdningselskab. Uddannelsen foregik på en godkendt arbejdsplads, hvor der en halv dag om ugen blev undervist i teori, som var formet som et brevkursus. På Øland foregik undervisningen under Steen Fibigers ledelse i den „pæne” folkestue, og der blev hentet hjælp hos konsulent Frandsen i Thisted. En landvæsenselev fik

mindre i løn end en karl, men fik så til gengæld papir på sin uddannelse.

I 1946-47 var Harald Andersen fodermester og Arnild Poulsen forvalter. Harald Olesen var traktorfører og Egon Pedersen førstelev. De øvrige landvæsenselever var Svend Kjær Sørensen, Peter Dahlgaard Jepsen, Johannes Rottbøll Nielsen og Jens Hauge Rasmussen. Desuden var der tre piger: Thora Olesen, Lilly Andersen og Magda Krogh.

KILDER:

C. V. Bramsnæs mfl.:

Politisk Testamente, Berlingske Forlag 1962

C. Brunsgaard og Henry E. Pedersen:

Landet mod Nordvest, 1946-47

A. Christensen:

Rosholms Saga,

Historisk Aarbog for Thisted Amt, årg. 1928

A. Fibiger:

Familien Fibiger, Missionstrykkeriet 1916

Amalie Fibiger:

Fibiger, Slægtens Ældste, Nordlundes Bogtrykkeri 1949

V. Fibiger:

Nogle optegnelser om proprietær Nyby, „Øland”,

Historisk Aarbog for Thisted Amt, årg. 1949 Emst Fr.

Hansen (red.):

Ernst Fr. Hansen (red.):

Min Mor, De Unges Forlag 1947

Tage Kaarsted:

De Danske Ministerier 1929-1953

Liselotte Maimgart:

Kirkeminister Vilhelm Fibiger.

Artikel i Kirkehistoriske Samlinger 1997, s. 199-229

Viggo F. Møller:

Seks uger i Horserød, Gyldendal 1945

C. B. Schjørring mfl.:

Min far var lærer, Lohses Forlag 1962

P. Chr. Sørensen:

Lærere i Snedsted Sogn,

Historisk Aarbog for Thisted Amt, årg. 1942

Thisted Amtsavis 30/12 1938, 18/10 1941

Kristeligt Dagblad,

citeret i Thisted Amtsavis 24/06 1939

J. P. Trap:

Danmark, femte udgave, Thisted Amt, 1961

Dansk Biografisk Leksikon

Mundtlige oplysninger fra Steen Fibiger, 1997

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1998, side 121-140).